

Número

11

Primavera
2023

nosaltres

**L'allau de noves centrals
fotovoltaïques a foravila**

APAEMA, SEAE, GOB Mallorca,
Terraferia i Amics de la Terra

RD Congo, saqueig i espoli

Nena Obrador Sastre

'Mallorca s'enfonsa'

Guillem Colom-Montero

Editorial

Quan era petita, record anar en bicicleta del poble a la mar com una rutina més de la infància en vacances: dinar, guardar la compostura una horeta a ca nostra per fer temps i el preventiu “torna abans que sigui fosc”.

Aquestes tres accions –i totes les que se’n derivaven– conduïen a un estat de felicitat completa que es prolongava més enllà de dos mesos. Amigues, bicicletes, rialles i mar... ho teníem tot sense saber-ho.

Ara ja no som tan petita i la realitat s’ha imposat a través de la massificació i la manca de respecte cap al territori.

Ja no importa volar sobre rodes per arribar a la mar, perquè no hi ha cap foradí per poder gaudir de la sal. Tampoc és senzill compartir l’estiu mallorquí més enllà d’Instagram, amb una realitat prohibitiva basada en pokeballs, barbaries i roba a preu de joia.

Mallorca, illa mediterrània pels turistes, però un desert pels residents. Mallorca no és apta –ni recomanable– per mallorquins i mallorquines: és un producte que ja no es ven al millor postor, sinó que es fabrica en sèrie com un souvenir, completament despersonalitzat i aliè a les tradicions. Mallorca és un present que ningú vol tenir a ca seva, però que es compra per regalar i per no tornar a fer-li cas...

“Torna abans que sigui fosc”, em deien de petita; “Vivim a la foscor” diu mon pare de gran.

Índex

- 1 Portada **Rubia peregrina**
- 2 Editorial **Sílvia Suau**
- 3 Estrenem espai **Cercle de coordinació. La Utòpica**
- 4-5 L'allau de noves centrals fotovoltaïques a foravila **APAEMA, SEAE, GOB Mallorca, Terraferida i Amics de la Terra**
- 6-7 Història d’unes pedreres **Maribel Alcázar**
- 8-9 Estimades, Terraferida fa un téntol **Terraferida**
- 10-11 Amarar **Francisco Cifuentes Utrero**
- 12-13 Crònica d’una resistència
- 14-15 La petjada de Salvador Seguí a les Illes Balears **Catalina Martorell**
- 16-17 RD Congo, saqueig i espoli **Nena Obrador Sastre**
- 18-19 La ruta Algèria-Balears: quan les illes no són el final del camí **Aina Cassanyes**
- 20-21 ‘Mallorca s’enfonsa’ **Guillem Colom-Montero**
- 22-23 Som el que llencem **Jaume Sastre Juan**

Un siurell que ha perdut el nord, despistat.

Un siurell que tira coces perquè està molest, perquè es sent amenaçat i perquè pràcticament ja només és souvenir. El cavall fuig i corre del caos espès, del territori malmenat i venut, de la terra que no és terra cap a la claror. Un dibuix incòmode, ho sé, molt probablement perquè el genet -i els genets del territori- som noltros.

Rubia peregrina autora de la il·lustració de la portada amb el títol:
Un territori caòtic i espès amb un siurell despistat. TODO INCLÚIDO

nosaltres

Número 11 Primavera 2023 Preu 1,5€

Nosaltres és una publicació autònoma i antiautoritària publicada trimestralment a la Mediterrània. L'objectiu del col·lectiu editor és reflectir, potenciar i visibilitzar les diferents lluites, conspiracions i preocupacions que envolten el nostre dia a dia. Nosaltres som les que resistim.

Contacte digital

CORREU: nosaltres@riseup.net
WEB: nosaltres.noblogs.org

Contacte postal

Apartat 278
07350 – Binissalem
(Mallorca)

DL | PM 1259-2016

Tiratge: 1.000 exemplars en paper

Assemblea Editora

Pere J. Garcia – Jordi Maíz – Sílvia Suau –
Isa – Lalo – Marla Singer – Rulag O. –
Iñaki – Annalisa Marí.

Han col·laborat

Portada: Rubia peregrina
Aina Cassanyes – Mar G. – Laura L. de T.
– Juanito Comicator.

Estrenem espai:

Estratègies de cures i mobilització social

Text: **Cercle de coordinació. La Utòpica**
 @lautopica_xarxa hola@lautopica.org

La Utòpica, com a col·lectiu, espai i eina de transformació ecosocial, continua caminant. Per darrere, els inicis, el repte de cuidar un espai de participació i governança obertes, combinat amb l'ajuda del finançament públic –amb totes les seves través burocràcia–, l'elaboració d'un mapa-web amb les primeres 50 iniciatives, la presentació a Lloret amb més de 100 companyes tramant juntes, el disseny d'un curs de gestió tècnica de projectes per a col·lectius migrants i persones racialitzades i els viatges a Menorca i Pitiüses. Per davant en 2023, ens proposem augmentar la família utòpica i cuidar l'eina web, crear una agenda i calendari compartits, elaborar un *fanzine del bon tracte*, celebrar 5 sessions formatives i jornades de intercooperació, reflexió i acció col·lectiva i la posada en marxa d'un servei de facilitació de la participació social cap a finals d'any. A tot això, li sumem la co-gestió d'aquest espai tan il·lusionant en Nosaltres. Com veis... estem de celebració!

Tirant de la metàfora visual de l'iceberg, tot l'anterior és únicament la part visible de la nostra tasca: la part productiva. La comunicació i coordinació interna i externa, les cures grupals, les gestions emocionals interpersonals i col·lectives, els espais de celebració i indagació conjunta i la gestió de males-tars, són veritablement les dimensions que ens fa més il·lusió posar en valor.

Com a grup encara en la *fase d'enamorament*, fins ara no ens ha costat massa navegar juntes els malentesos en la presa de decisions, la incertesa o els petits conflictes que han anat emergint. No obstant això, sabem que estan, que existeixen i que apuntaran amb més força, com en tot procés humà. De moment, en la nostra intimitat grupal en aquest sentit, tractem d'emmarcar les dinàmiques de poder, l'estrès, les actituds sexistes, la falta de transparència i de cures – en el sentit ampli del terme – ajudades de la facilitació, la mirada sistèmica i la sociocràcia.

Conscients de les formes de relació que promouen el turbocapitalisme, el heteropatriarcat i les estratègies de neocolonització globals en les quals la majoria de nosaltres hem estat socialitzades, ens hem compromès a romandre atentes. Atentes a les nostres actituds i automatismes i a dedicar-li l'espai suficient per a acollir-los i tractar de transformar-los.

D'altra banda, des de fora i aterrades en el context balear, aquests eixos opressius s'articulen de manera diversa, afectant l'autoorganització i a la col·lectivització sostenibles, sobretot de les classes menys privilegiades. Es tradueixen en la precarització, la promoció de dinàmiques d'oci digital i consum aberrants, la hipermobilitat, la burocratització, la promoció del ciberactivisme o la dispersió narrativa, entre moltes altres. Aquestes processos, a més, acaben per fulminar les últimes escletxes de silenci i avorriment, necessàries perquè emergeixi la creativitat i, amb ella, les estratègies col·lectives a mitjà i llarg termini.

La bona notícia és que sembla ser que el sistema no és un "altre" separable de nosaltres. Que Gaia té un sistema immune que ens protegeix i té la capacitat de reaccionar als cops i regenerar-se en coherència. Sí, això és, amb coherència d'escala. Només és una hipòtesi, però potser per això, també en la biorregió balear existeixen multitud d'iniciatives que creen relacions més conscients, en clau interna i amb el seu entorn, alienes a lògiques individualistes, extractivistes i depredadores. Que aposten per una transició social i ecològica justa.

En qualsevol cas, sembla que reforçar i reconquerir el col·lectiu és una obligació. El col·lectiu entès com un espai ancestralment sagrat. Necessitem habitar la transició ecosocial no sols des dels "què", que creen i produeixen (les comunitats energètiques, la permacultura, la relocalització de la democràcia, la col·lectivització dels béns comuns, l'ús de canals curts de comercialització, les estratègies de decreixement radical, la cooperació transformadora, l'educació emancipadora, l'agroecologia, la noviolència, la contracultura, etc) sinó des dels "com", que cuiden i sostenen.

Per això, considerem que la sostenibilitat dels grups i la promoció massiva de la col·lectivització i la participació social són fonamentals en aquests temps i són la peça central del que nosaltres concebem com a transició ecosocial.

Així, encetem aquest espai convidant a les iniciatives pertanyents a la xarxa per a que comparteixin no sols els seus "què" sinó a que s'obrin a compartir els reptes des dels "com", en clau de reptes i estratègies a l'hora de cuidar-se de manera interna i de motivar la participació cap als seus col·lectius.

Siguin, per tant, ben vingudes totes les parts i vulnerabilitats en aquest espai, com a etapes en el procés de transformació i d'aprenentatge compartit●

lautopica.org

nosaltres

L'allau de noves centrals fotovoltaiques a foravila

Empreses energètiques i grans capitals seran els propietaris de la transició energètica si no es prioritzen els projectes comunitaris

Entitats agràries i ecologistes –APAEMA, SEAE, GOB Mallorca, Terraferia i Amics de la Terra– treballam junts des de fa temps davant l'augment de parcs fotovoltaics en sòl rústic en els darrers anys. Ja al 2021, elaborarem un mapa amb els projectes, que en aquell moment estaven aprovats i en tramitació, i plantejarem la necessitat d'una moratòria¹, fins a tenir una planificació efectiva de cap on volíem transitar energètica i territorialment. Demanàvem a més, que s'habilités un tràmit d'urgència per a la planificació territorial de les zones de desenvolupament prioritari que determinés no només "on", sinó "com" feim compatibles el territori, especialment sòl rústic comú i les renovables, tal i com determina l'article 46.2 (abans esmentada) de la seva Llei de Canvi Climàtic i Transició Energètica.

Aquella demanda no va ser atesa i dos anys més tard, començam a tenir els primers testimonis de pagesos expulsats de les terres que treballaven perquè els propietaris prefereixen llogar-ho per a fer-hi una instal·lació d'energies renovables² i també començam a veure parcs de grans dimensions amb informes agrònomicos que plantegen la possibilitat de garantir la complementarietat o la compensació en relació als usos agraris, que observam amb desconfiança.

El problema s'agreuja i no per una qüestió d'afeccions al paisatge, que també, sinó, i sobretot, per un canvi d'usos del sòl que afecta terres fèrtils i expulsió de la pagesia per uns usos industrials en sòl rústic, que és el que representen els grans parcs fotovoltaics. Actualment, s'estan tramitant o projectant més de 60 centrals a Mallorca, moltes d'aquestes de grans dimensions. En les darreres setmanes hem vist com multitud de finques emblemàtiques cessaran totalment o parcialment l'activitat agrària a canvi d'instal·lar grans projectes fotovoltaics, substituint els usos agraris i a les famílies pageses que els fan possibles. L'impuls de la declaració de projectes industrials estratègics per part del govern autonòmic, ha accelerat aquest nova pressió damunt l'agricultura de la nostra illa, ja de per si malmesa.

Davant aquesta situació, Amics de la Terra Mallorca, l'Associació de la Producció Agrària Ecològica de Mallorca (APAEMA), GOB Mallorca, Societat Espanyola d'Agricultura Ecològica, Terraferida i ara també, Extinction rebellion i Fridays for Future, reiteren la petició de frenar aquests grans projectes, com ja varen fer l'any 2021.

Text: **APAEMA, SEAE, GOB Mallorca, Terraferida i Amics de la Terra**

Es Mainou de Consell (52 hectàrees), Inca i Selva (50 hectàrees), Son Danús de Santanyí (20 ha), Son Santandreu (Petra), Son Serra (Palma), es Rafalot (32 hectàrees) a Bunyola... Finques, que s'havien salvat de la urbanització, fa segles que es conren i produeixen aliments i que ara són objecte de projecció dels parcs de més grans dimensions. Espais que són, a més, imprescindibles per sustentar la biodiversitat, pel fet que suposen autèntics santuaris per la flora i la fauna de l'illa, en retrocés per la creixent fragmentació del territori pels processos d'urbanització.

Les centrals fotovoltaiques suposen, a més d'una gran ocupació de territori, la instal·lació de quilòmetres de noves línies elèctriques, l'obertura d'accessos a les parcel·les, la construcció de subestacions transformadores, l'esbucament de marges, quilòmetres de reixes metàl·liques i sovint abocaments de materials inerts. Cada dia són més els estudis independents que alerten de com aquestes infraestructures alteren les propietats de la terra per compactació, pel pas de maquinària i vehicles de manteniment, i fan difícil la seva recuperació futura. Mentre tot això està encara en debat i discussió, comencen a aparèixer aquests nous models d'inversió amb tots els vistiplaus de les institucions implicades: ajuntaments, Consell de Mallorca, Indústria, Energia i malauradament també, Agricultura. Alguns dels projectes en tramitació ara mateix de grans dimensions són:

- Projecte de Fénix Energy, de 49,93 MWp i 43,94 MWn, ubicat al polígon 11 parcel·la 1 d'Inca i al polígon 7, parcel·la 3 de Selva (RE009/20)
- Projecte a Son Vivot de 21,39 MWp, ubicat al polígon 7 parcel·les 235, 659, 690 d'Inca (RE030/22).
- Instal·lació fotovoltaica SHAMSH 1 ENERGY, de 49,99 MWp i 48,12 MWn, ubicat al polígon 1 parcel·la 1 de Consell (RE013/20).
- L'agrupació fotovoltaica Son Frau de 10.583 kW i Son Nebot de 5.337 kW, ubicada al polígon 6 parcel·la 151 de Marratxí (RE037/22 i RE038/22)
- L'agrupació fotovoltaica Llaüt de 9.769,5 kW i Falutx de 9.769,5 kW, ubicada al polígon 11 parcel·les 92-94, 99, 100-106, 112 i 9033 de Muro (RE035/22 i RE036/22)
- L'agrupació fotovoltaica Goleta de 11.193 kW i Xalana de 11.193 kW, ubicat al polígon 2 parcel·la 363 de Santanyí (RE033/22 i RE034/22)
- L'agrupació fotovoltaica Son Cànaves I de 10 MWn, i Son Cànaves II de 10 MWn, ubicats al polígon 7 parcel·la 43 de Llucmajor (RE016 i 017/22)
- L'agrupació fotovoltaica Cugulutx I de 10 MWn, i Cugulutx II de 10 MWn, ubicats al polígon 41 parcel·les, 119, 120 i 129 de Llucmajor (RE014 i 015/22)
- Projecte del parc fotovoltaic Mallorca Hive, de 10 MWn, ubicat al polígon 37 parcel·la 220 de Palma (RE012/22)
- Parc fotovoltaic ALTEN MALLORCA II de 9.600 kW, ubicat al polígon 12 parcel·la 584 de Petra.
- Parc fotovoltaic ALTEN MALLORCA I de 7.200 kW, ubicat al polígon 14 parcel·la 827 de Petra (RE007/22)

Tots tramitats via declaració de projecte industrial estratègic, tal i com va determinar la Llei 2/2020 de 15 d'octubre de mesures urgents i extraordinàries per a l'impuls de l'activitat econòmica que modifica la Llei 14/2019 de 29 de març, de projectes industrials estratègics de les Illes Balears, que va establir la possibilitat de tramitar per via de projecte industrial estratègics els parcs fotovoltaics independentment de les competències en matèria d'ordenació territorial i sense declaració d'interès general.

Fins a l'any 2015, les centrals solars en sòl rústic ocupaven 1 km². Entre 2015 i 2021, els 17 projectes executats ja han ocupat 1,1 km² de territori, la mateixa extensió que té el polígon de Son Oms, per exemple, destinat bàsicament a macroaparcament. La magnitud de la nova onada però, és molt més gran. Sols els 10 grans projectes que han sol·licitat la Declaració Estratègica al Govern, ocuparan gairebé 3,5 km². En total els projectes en tramitació són 60. Queda clar que s'està fent un canvi en l'ús del sòl, passant d'un ús agrari a un ús industrial sense cap planificació territorial ni econòmica i sense mesurar els impactes ambientals de manera rigorosa.

Per què s'ocupa terra fèrtil i zones forestals en lloc de zones ja urbanitzades que, a més, ja tenen connexió elèctrica? Idò pel preu. Ara mateix és més senzill ocupar i modificar sòl rústic d'alt valor, on no existeix cap regulació, que sòl industrial o urbà.

« Les declaracions de Projectes Industrials Estratègics i la manca de regulació insular amenacen l'activitat agrària de Mallorca.

Sols els deu projectes més grossos ocuparan 3,5 km² de sòl agrari i forestal »

Recordem que la Llei 10/2019 de Canvi Climàtic i Transició Energètica té com a objectiu una penetració de renovables del 35% per a l'any 2030, però encara està en tràmit la proposta de modificació de pla territorial que ha de dir on i com, d'acord amb l'article 46.2. Tampoc s'ha aprovat el Pla de Transició Energètica i Canvi Climàtic, obligatori per concretar la penetració de les renovables i les actuacions a realitzar per l'estalvi i eficiència energètica a les Illes Balears. En definitiva, ni el Govern ni Consell han donat prioritat a unes eines claus per a la planificació territorial d'aquestes infraestructures energètiques i, per contra, n'han agilitzat la tramitació via declaracions de projectes estratègic.

Per garantir una transició democràtica i justa, els objectius percentuals de penetració de les energies renovables que preveu la Llei s'haurien d'aconseguir amb un equilibri entre la potència de les instal·lacions d'autoconsum –individuals, col·lectius o a través de comunitats energètiques– damunt cobertes o sols antropitzats, i les centrals fotovoltaïques, la qual cosa reduiria la pressió damunt el sòl fèrtil. És un objectiu que el Govern ha d'assumir posant els mitjans –econòmics, legislatius i reguladors– que siguin necessaris.

Recordem que a Mallorca el sòl fèrtil és un recurs escàs que hem de preservar i valorar d'una vegada per totes. L'activitat agrària i ramadera és bàsica per diversificar l'economia il·lenca, està fent un esforç per apostar per un producte alimentari de proximitat i qualitat. El sòl rústic té un valor incalculable en l'àmbit ecològic i una funció incontestable en l'absorció i segrest de diòxid de carboni CO₂ de l'atmosfera. Les entitats tornam a proposar mesures per tal de garantir una transició energètica allunyada de l'especulació energètica, adaptada al territori, democràtica i justa. No podem continuar assistint a l'ocupació indiscriminada de sòls agrícoles amb grans centrals fotovoltaïques per part de grans grups inversors que, únicament, persegueixen un interès financer●

¹ <https://www.gobmallorca.com/que-feim/energia-i-canvi-climatic/grups-ecologistes-i-de-entitats-de-l-agricultura-ecologica-demanen-una-moratoria-de-parcs-fotovoltaics-en-sol-rustic-i-la-planificacio-urgent-territorial-i-energetica-de-les-instal-lacions-renovables>

² <https://apaema.net/agricultura/antoni-noguera-de-can-ferrerico-endos-any-he-hagut-de-deixar-un-centenar-de-quarterades-per-vendes-o-per-la-instal-lacio-de-plaques-solar/>

La història de les Pedreres Sa Garrigueta Rassa i Can Rosselló, situades al barri de Son Anglada, és la història d'una agressió als barris de l'entorn i d'una lluita veïnal i ciutadana contra el perill i l'amenaça que suposen aquestes explotacions mineres.

L'activitat es va iniciar l'any 1954, molt a prop dels nuclis d'habitatges dels barris afectats: Son Anglada, Son Roca, Establiments i Secar de la Real. L'Ajuntament de Palma les va tancar l'any 2004. Foren 50 anys d'explosions que obriren esclotxes a finques i cases unifamiliars, fins i tot als dipòsits d'Emaya, que costaren a la ciutat 2 milions d'euros reparar; d'accidents de trànsit i col·lapse de la carretera per camions que ni tant sols es podien creuar als punts estrets (5,60 m d'ample); d'abocaments de pedres i graves al mig de la calçada; de pols, renous i malviure. L'any 2004, una explosió va llençar pedres molt grosses sobre cases del voltant. En una d'elles, per segons, no va morir ningú. Les pedres caigueren sobre la cuina.

Cal destacar que durant aquests 50 anys d'explotació aquestes pedreres mai tingueren llicència d'activitat per part de l'Ajuntament, malgrat el franquisme feia molt temps que havia quedat enrere i Cort havia tingut governs de diferent color. Davant del tancament, la multinacional CEMEX va presentar un projecte de restauració unificat per les dues pedreres que consistia en voladures de la cresta, venda del material resultat i el material amuntegat i omplir el forat amb residus externs durant 30 anys. Aquests projectes foren rebutjats a les institucions i especialment per l'Ajuntament de Palma. CEMEX va perdre tots els recursos presentats al TSJIB i fins i tot al Suprem i les pedreres continuaren precintades. Però sense que ningú exigís a les empreses explotadores netejar i fer uns projectes de restauració adients.

L'any 2017 les pedreres foren comprades per dues empreses: Terral Holding 2005 SL i AMERVITRAC SL, suposadament per rehabilitar-les, no per explotar-les. Els projectes presentats se semblen molt als rebutjats en 2005.

Voladura de 5.800 m² de zona ANEI per rebaixar la cresta i vendre el material. Després les voladures es substituïren per martell mecànic.

Queden eliminades a la Declaració d'Impacte Ambiental, excepte que la Direcció General d'Indústria digui el contrari, per detectar la inestabilitat dels talussos, sobre els quals

Història d'unes pedreres

Text: **Maribel Alcázar** presidenta de la Federació d'Associacions de Veïns de Palma

La lluita veïnal i ciutadana contra uns projectes d'explotació contaminants que posen el perill la seguretat i el benestar dels barris de l'entorn

tampoc hi ha un estudi d'estabilitat als projectes, però dels quals no s'han preocupat en 20 anys.

Venda de 433.300 m³ i d'aplecs, obtinguts a l'etapa d'explotació sense llicència.

No es poden vendre, entre altres, per una sentència judicial que ho prohibeix.

Abocament de més de 8.000.000 de tones de material, suposadament inert, que no se sap d'on sortirà ni quin material serà.

No hi ha informe de la Direcció General de Residus, l'únic que és previ, preceptiu i vinculant, per manca d'informació imprescindible per fer-ho. Encara no sabem si són projectes de valorització o d'eliminació, els quals es tramitarien per procediments diferents. MAC Insular informa que no pot garantir aquest volum de material inert i que

« Si l'objectiu és la restauració en sí mateixa, de totes les opcions possibles es trien les més cares, les més complicades, les que més dificultats creen als veïns i que necessiten 30 anys per ser executades »

tampoc es pot autoritzar que es dugi material d'enderrocs i desmunts sense passar abans per MAC Insular.

L'abocament de material suposaria el trànsit de 35.000 camions de 20 tones a l'any, durant 20 anys. En els horaris de treball suposaria un camió cada 2,5 o 3 minuts, que han de fer camí d'anada i tornada. Amb 5,60 m

d'ample en trams de més de 2 km, no es poden creuar els camions d'anada i tornada.

Les mesures, con reduir l'horari de trànsit o tenir una persona per coordinar els camions, són insuficients, improvisades i sense rigor. Suposen incrementar el volum de camions en hores de treball, sense temps per buidar la càrrega, sense saber si hi haurà disponibilitat de camions ni on quedaran aturats si la coordinació del trànsit ho demana. La disponibilitat de material tampoc serà constant, tindrà fluxos. Per tant, el trànsit previst no es podrà executar i els projectes no es podran complir com estan dissenyats. Enviar els camions a fer la volta per Puigpunyent tampoc es adient, incrementa costos, el consum de combustible i la contaminació. La DGT valora un important increment de la sinistralitat i fer uns altres projectes adients per a la seguretat vial.

Els camions abocaran a l'atmosfera 8.000.000 de kg de CO₂, resultat del consum de 20.000.000 de litres de gasoli, segons els factors d'emissió de CO₂/litre del Govern Balear.

No s'ha tingut en compte la importància d'aquest factor, contradictori amb tot el discurs oficial de lluita contra el canvi climàtic, malgrat el departament ja diu que s'han d'inscriure com a activitat contaminant.

Perill de contaminació de l'aqüífer, a un terreny considerant com a fràgil de mig a molt i amb un terreny amb esclatxes per les voladures fetes durant l'explotació.

Recursos Hídrics els considera adients perquè s'abocarà material inert, la qual cosa és molt suposar, tenint en compte que s'abocaran residus externs i no hi ha informe de la D. G. de Residus ni se sap que s'abocarà.

Als projectes i a les respostes a les alegacions, les empreses insisteixen que no es tracta de projectes d'explotació sinó de restauració i

que els guanys que es puguin generar han de servir per dur endavant els projectes i que siguin sostenibles econòmicament.

Sorgeixen moltes preguntes. La primera és per què dues empreses compren les pedreres només per restaurar-les sense guanys? La segona és per què, si l'objectiu és la restauració en sí mateixa, de totes les opcions possibles es trien les més cares, les més complicades, les que més dificultats creen als veïns i que necessiten 30 anys per ser executades?

Però també cal demanar-se és com és possible que projectes que foren rebutjats institucionalment l'any 2005, amb el suport de sentències judicials, ara siguin declarats com a favorables per Medi Ambient i la Direcció General d'Indústria del Govern Balear consideri que els ha d'acceptar? Perquè no es té en compte el rebuig de la Ciutat de Palma, ciutadania i Ajuntament en Ple, govern i oposició? On queden els dubtes tècnics sobre la seva viabilitat? Es pot dir "els posarem en marxa i ja farem alguna altra cosa si no funcionen"?

El que la ciutadania hem après és que no es pot tornar a deixar sense una solució definitiva, perquè un temps després tornaran a posar sobre la taula el projecte d'abocador i de planta de tractament de residus i també perquè 70 anys sofrint i esperant una solució ja és temps suficient. S'ha de posar punt i final a aquesta ferida a la natura i a l'entorn humà.

Per el moment, l'Ajuntament de Palma ha estat l'única institució coherent amb la història de les pedres. Malgrat els anys sense llicència, les va tancar i es va negar a acceptar els projectes de 2005. Ha presentat informes desfavorables per als projectes iniciats el 2017, cada un més ben argumentat que l'altre; el Ple ha

« La rehabilitació de les pedreres no es pot tornar a deixar sense una solució definitiva, perquè tornin a presentar novament un abocador i una planta de tractament de residus i perquè 70 anys sofrint i esperant una solució ja és suficient »

rebutjat dues vegades per unanimitat els projectes i ha demanat que es retirin. La segona vegada també han instant al Consell i al Govern a arribar a un acord conjunt de les tres institucions (Govern, Consell i Ajuntament) per adquirir el terreny de les pedreres, fer un parc públic i convertir aquesta ferida en una oportunitat per la Ciutat i per Mallorca.

Entre la documentació aportada per l'Ajuntament de Palma hi ha un informe de Catalina Salvà, arquitecta i urbanista, experta en pedreres, que aporta una gran diversitat d'opcions per a rehabilitar instal·lacions mineres, d'acord amb la normativa actual i respectuosos amb el medi ambient i les persones: zones verdes, espais de natura, espais escènics, centres de formació i un llarg etc, alguns amb un cost molt baix, especialment en relació amb els beneficis que genera.

Quin valor legal i polític es dona a la unanimitat de la Ciutat de Palma (Ajuntament i ciutadania) al rebuig d'aquests projectes i a la proposta d'adquisició del terreny de les pedreres? Quin valor li dona cada un dels partits polítics presents a les institucions, tant al govern com a l'oposició? Si s'ignora la voluntat manifesta de la Ciutat, on queda la democràcia? On queda la defensa de l'interès general d'una ciutat front els interessos privats de dues empreses?●

Estimades, Terraferida fa un téntol

Han estat 8 anys apassionants, però ha arribat el moment de fer una aturada i pensar què volem ser en ser grans. No ens hi posàvem per tant, ni somiàvem rebre tants de suports. O sia que gràcies de tot cor. Així mateix, vos demanam disculpes per les errades que més d'una vegada haurem comès i també per no haver estat capaços de trobar una fórmula més efectiva.

Els motius d'aquest téntol són dos: una entitat petita, sense personal alliberat ni recursos econòmics no pot atendre una allau tan gran de denúncies, informacions i peticions de persones i mitjans de comunicació. Tot això mentre es treballen temes propis, s'atenen les xarxes socials i la burocràcia. Es pot fer un temps però no indefinidament.

Des del primer dia teníem clar que no acceptàriem recursos públics ni d'empreses privades. Aquest fet limita l'acció, però sempre hem posat per davant de tot la independència de l'entitat. Sense aquesta llibertat, res hauria estat igual.

El segon motiu, el més important, és que els partits polítics de Mallorca i les institucions públiques no volen fer polítiques ecologistes transformadores. Són un mur impermeable. Vuit anys de propostes, al·legacions i suggeriments de canvis legals per millorar la vida de la gent no han trobat gairebé cap encletxa, cap espai, cap sí.

Si es veiessin avanços i voluntat real, el primer motiu no seria cap obstacle per continuar. Però els moviments socials necessiten aconseguir objectius de tant en tant, és la seva raó de ser.

Els partits "progressistes" han governat 12 dels darrers 16 anys a Mallorca. Tot i que se'ls suposa més sensibilitat que a la resta en temes ambientals, veim amb preocupació que estan tancats en banda. Incorporen el discurs i el vocabulari de les entitats ecologistes, però continuen executant polítiques de creixement i massificació i es neguen a posar límits a la construcció massiva i al procés de turisticació total de Mallorca.

Som conscients que participar de la vida política no és fàcil, que hi ha pressions i dificultats, però repassant la política turística dels darrers 8 anys, es veu sempre el mateix patró: no s'adopta cap política turística que els grans hotelers no vulguin. Si parlem d'urbanisme igual, la línia vermella és no tocar interessos ni expectatives de negoci immobiliari. Els residents cada dia importen manco i les empreses més. Ni cal parlar de l'oposició, sempre en contra del més mínim avanç en matèria ambiental i territorial. No tenen remei.

Amb un Pla Territorial que permet arribar als 3 milions de places residencials i turístiques, prop d'un milió més que les edificades fins ara, el desastre està servit. I cap força política vol retallar aquesta barbaritat que ens condueix a una Mallorca massificada, caòtica i precària. No tenen coratge. Veim amb preocupació també, que les institucions es limiten cada dia més a tramitar, cobrar els impostos corresponents amb els quals es paga "l'escut social" mentre renuncien a fer polítiques ambientals i socials transformadores a mig i llarg termini que ens permetrien afrontar el futur.

Ens demanam també quina dada, estudi o informació més han de tenir a l'abast perquè es prenguin seriosament la crisi socioecològica i climàtica que tenim a damunt i facin canvis reals, per pura supervivència.

Text: **Terraferida** @Terraferida

Hi ha gent preparada i honesta dins les organitzacions polítiques d'aquest país, dins cada gremi i dins cada sector econòmic. Però per un cúmul de motius les polítiques públiques de protecció del territori no avancen més enllà del titular.

Som conscients que no és fàcil capgirar la situació, però veure que ni s'intenta és desencisador. Veure tants càrrecs públics escrivint a les xarxes socials contínuament i tan poc al BOIB, lloc on s'haurien de substanciar els canvis que la societat necessita, és una prova més d'aquesta obsessió per comunicar, quan l'important i útil és fer.

Encara ho és més veure retrocessos ambientals inexplicables: noves autopistes, ampliacions d'aeroports, rècord de places turístiques, legalització massiva de lloguer turístic a pisos, decrets anticovid que serveixen per urbanitzar més, urbanisme a la carta per a hotelers, decrets per afavorir Matutes i Nadals, ecotaxa (ITS) per fer promoció turística, centrals fotovoltaïques a cada gran finca de Mallorca amb la condemna de les produccions agràries locals, més graveres, promoció pública de la massificació, doblers públics per finançar camps de golf, moratòries de creuers que duen encara més creuers, etc.

Malgrat tantes ferides, aquest petit país és un lloc extraordinari que mereix ser viscut i defensat. Tenim el convenciment que podríem oferir benestar a residents i visitants per molt de temps si fóssim capaços d'ordenar l'urbanisme i frenar aquesta absurda i inútil depredació del territori que devora 6.000 m² al dia.

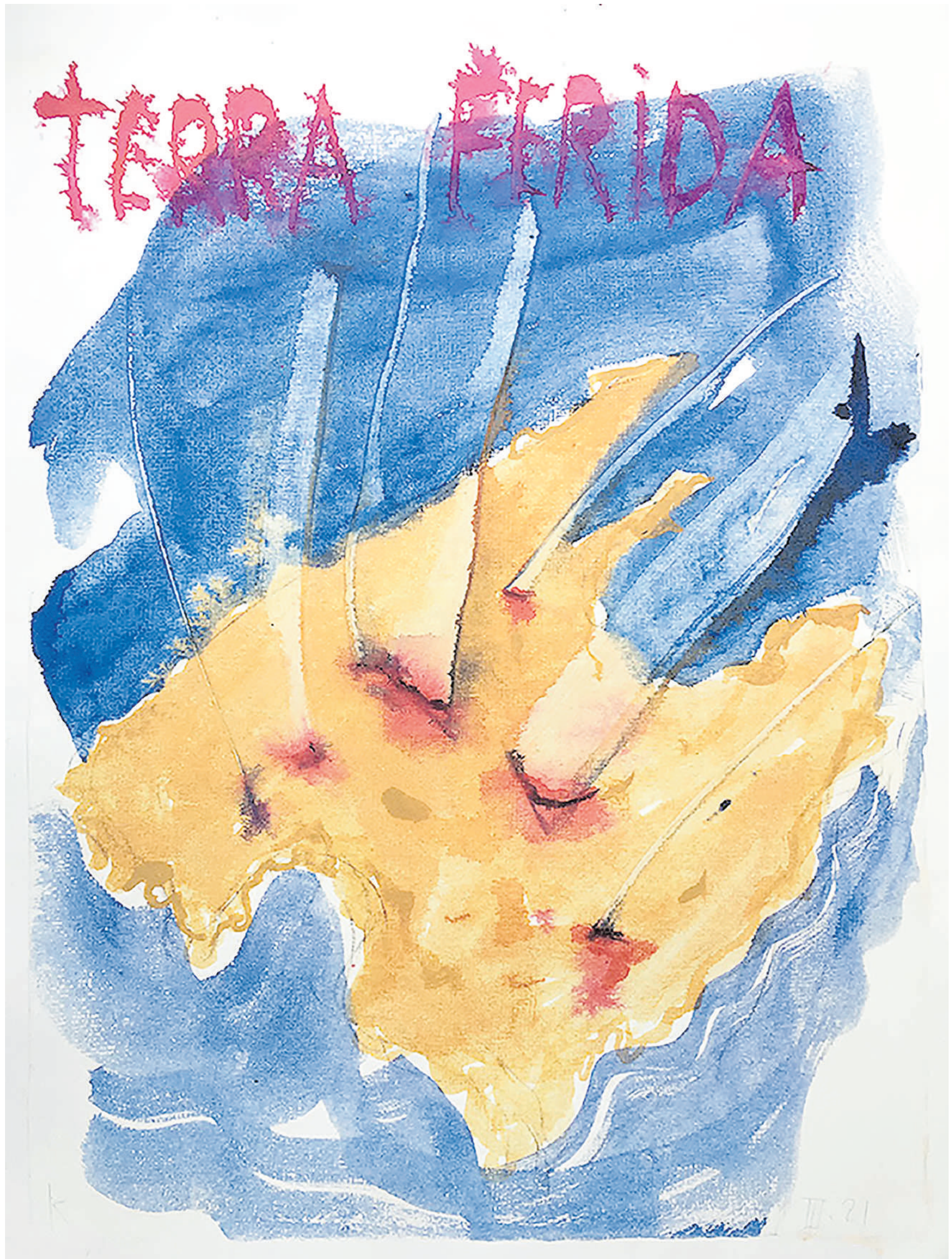
Terra fèrtil i bella, cultura, patrimoni, biodiversitat... engolits per sempre cada dia. No normalitzem aquesta bogeria.

Per sort, cada dia milers de persones remen en la bona direcció i seguiran (seguirem) fent-ho. Té un mèrit infinit que tanta gent, organitzada en plataformes, entitats o associacions identifiquin els primers les febleses del model, protestin, discuteixin i facin propostes per a una Mallorca més verda, justa i digna. Amb tots els seus defectes, són el més valuós que tenim, un patrimoni social que no se pot comprar ni amb tots els doblers del món.

Aquesta és la feina ara: trobar el camí per aconseguir accelerar les polítiques de protecció del territori i els recursos naturals, amb dignitat i justícia social i climàtica. No hi ha altre camí. Perquè és molt el que hem perdut, però és molt més el que queda per conservar, estimar i gaudir.

Feis-nos arribar la vostra opinió, pensament, desig o proposta de futur a terraferits@gmail.com. I visca la terra sempre!●

terraferida.cat

L'artista Miquel Barceló, sempre compromès amb la seva terra, va fer aquesta obra per Terraferida, que serveix per cloure aquesta eixida i agrair el suport a tanta gent.

Amarar

Cuidem els nostres boscos canviant el sistema productiu

Text: **Francisco Cifuentes Utrero**

Fotografies: **Xim Izquierdo** Projecte Llop

Una bona part de l'activitat econòmica de la nostra societat es basa principalment en la reducció de costos a compte de produir externalitats a altres llocs. Les empreses econòmiques que produeixen externalitats cerquen territoris on les normatives territorials i laborals siguin més laxes i, per tant, la reducció de costos de producció té una repercussió en la destrucció de la naturalesa i en els drets laborals dels treballadors.

D'altra banda, el 41% de la superfície de Mallorca està ocupada per massa forestal, però el 95% d'aquesta àrea està abandonada. Això implica que hi ha 142.000 hectàrees de superfície forestal abandonada, i és una superfície que corre més perill d'incendiar-se.

Amarar és una acció que proposa utilitzar la fusta de la gestió forestal de Mallorca per fer mobiliari, fusteria i estructura, i així cuidar els nostres boscos a través d'una gestió forestal responsable.

Cuidem els boscos de Mallorca

El 1947 la superfície de massa forestal de Mallorca era de 87.054 ha², un 24% de la superfície de Ma-

llorca, des de llavors la massa forestal no ha deixat de créixer en part per l'abandó de superfície agrícola. El 2012 la superfície forestal era de 150.250 ha², això significa que la massa forestal ha crescut en 65 anys un 72% fins que ha arribat a ocupar el 41% de la superfície de Mallorca.

Aquest augment de la superfície forestal també ha implicat un abandó en la gestió forestal. Els darrers aprofitaments mitjans anuals són de 35.000 arbres, 7.000 m³ de fusta i 15.000 m³ d'estella. Actualment, el nombre d'hectàrees que s'estan gestionant per netejar i aclarir són un 4% de la superfície forestal, unes 6.000 ha. Això significa que el 96% de la massa forestal està abandonada, fet que suposa que:

Els últims aprofitaments mitjans anuals de 0,74 milions de m³ van representar un 20% de la producció primària neta del bosc, fet que suposa aprofitar anualment 28.620 ha d'1.214.615 ha, el 2% de la superfície forestal. Això significa que la superfície abandonada és del 98%, fet que suposa que el 39% de la superfície de Mallorca és un bosc mediterrani abandonat.

Els efectes d'aquest abandó es manifesten mitjançant dues realitats. La primera, que el límit del

bosc s'ha expandit i, la segona, que ha disminuït la pressió antròpica. La conseqüència d'aquest abandonament és que les masses forestals es tallen molt per sota del seu creixement, cosa que provoca que s'hi acumuli una gran quantitat de fusta i llenya caiguda. Aquesta realitat juntament amb l'augment del període de sequera (de maig a setembre) i l'augment de la temperatura converteix aquests boscos en llocs perfectes per patir grans incendis, com veiem any rere any.

Segons l'informe de WWF més de 80% de la superfície total que es crema cada any al continent europeu pertany a Portugal, Espanya, França, Itàlia i Grècia. Les seves muntanyes cremen any rere any una mitjana de 375.000 hectàrees en més de 56.000 sinistres, amb importants danys ambientals i econòmics i amb un risc seriós per a les vides humanes.

D'altra banda, la fusta extreta dels boscos mediterranis es fa servir per fabricar palets o bé per produir biomassa. En concret, el 90% d'aquesta fusta va dirigida directament per a la producció d'energia, cosa que des de la perspectiva de l'economia circular es considera una opció molt poc

Amarador

Assecador

favorable. No té sentit utilitzar la fusta com a matèria primera per a l'elaboració de combustible, ja que suposa escurçar el cicle de vida de la fusta i desaprofitar l'alt valor de la fusta com a matèria primera i com a fixador de CO₂.

El principal objectiu d'Amarar és cuidar els boscos i reduir la superfície d'abandó. Per això cal desenvolupar una gestió forestal que permeti que aquesta gestió sigui econòmicament sostenible. Així, el producte final de la fusta de qualitat no pot acabar sent biomassa o per fabricar palets, ha de ser un producte de valor afegit com els mobles, les fusteries i l'estructura. Aquest producte final permetria pagar un preu just a tots els actors que formen la cadena de valor des de l'arbre fins al moble.

Teixit productiu

Un altre dels punts importants del projecte és la recuperació del teixit productiu des de l'arbre fins al moble.

A la dècada dels seixanta, es desenvolupen de manera industrial uns materials que volien donar resposta a la reconstrucció dels països afectats per la Segona Guerra Mundial i al desenvolupament del turisme i la indústria en el cas d'Espanya, després de la Guerra Civil. Els nous materials, com ara el formigó armat, l'alumini i

els derivats del petroli, van ser possibles gràcies al desenvolupament de les energies fòssils. La introducció d'aquests materials va implicar un desplaçament i una desaparició lenta dels materials que procedien dels recursos locals com la pedra de marès, la fusta i la ceràmica. A mesura que aquests materials es van desenvolupar i s'han anat implementant ha provocat la reducció de les pedreres de marès, el tancament de les teuleres i la transformació de les fusteries. Al registre del consum de fusta de 1947, la fusta local representava el 83% de la construcció i el 62% de l'ebenisteria (2). Aquestes dades reflecteixen que hi havia un teixit productiu que anava des de l'arbre fins al moble.

A partir de la dècada dels noranta, l'ús de la fusta local desapareix i se substitueix per la fusta d'importació. La fusta que s'importa a l'illa de Mallorca, per una banda, ve de països que desenvolupen una silvicultura i, per tant, és fusta amb certificat FSC, però, per altra banda, ens arriba fusta de països de boscos tropicals o temperats que tot i que s'exigeixen certificats que no es tracta de tals il·legals, la veracitat d'aquests certificats depèn del país que exporta la fusta. De manera que actualment part de la fusta que consumim genera externalitats al paisatge i als drets de les persones.

Per desenvolupar el projecte per utilitzar fusta local ha calgut tornar a teixir el teixit industrial que va des de l'arbre al moble. Això ha significat conèixer propietaris, forestals, transportistes, serradores i fusters. D'acord amb tots aquests actors, s'està desenvolupant un teixit col·laboratiu que permeti posar en acció l'ús de fusta local.

D'altra banda, la col·laboració d'Amarar amb Fusteria Galmés ha permès disposar d'un espai per emmagatzemar els troncs, col·locar una màquina per tallar troncs a taulons i maquinària per produir fusta conformada, a partir de la qual podem fabricar els mobles.

Disseny només amb fusta

Pel que fa al disseny del mobiliari, l'objectiu principal és dissenyar mobles únicament amb fusta reduint la necessitat d'incorporar-hi altres materials com el metall. Aquesta restricció té, per una banda, l'objectiu que si tenim com a recurs natural la fusta hem de resoldre el disseny dels mobles només amb fusta, evitant així l'ús d'altres materials com el metall. D'altra banda, aquesta restricció ens ha duit a desenvolupar tota una solució d'unions mitjançant falques, i a un coneixement de la fusta que fem servir i de la tècnica. Un coneixement que només s'aprèn amb "fer i repetir", atès que cada repetició és un aprenentatge del material i de la tècnica.

« Segons l'informe de WWF més de 80% de la superfície total que es crema cada any al continent europeu pertany a Portugal, Espanya, França, Itàlia i Grècia »

Aquest desenvolupament mitjançant falques permet modular el moble en tres peces tipus i facilitar un muntatge senzill i ràpid. Aquest disseny garanteix una llarga durabilitat del moble i una facilitat en la reparació, ja que és fàcilment reparable en tractar-se de poques peces i totes realitzades amb fusta massissa.

D'altra banda, s'ha desenvolupat una línia de disseny juntament amb la Fundació Esment perquè les persones amb necessitat de suport puguin muntar el mobiliari, aplicar l'acabat de la fusta i l'emalatge. Hem realitzat diversos tallers per revisar la viabilitat del procediment amb aquestes persones i ha estat un èxit, atès que les persones van gaudir de l'acció i de participar en quelcom que es desenvolupa amb les mans. A més, el treball amb materials naturals com la fusta i l'oli els reconfortava, ja que són materials naturals agradables a l'hora de treballar-los.

La percepció dels mobles ha tingut una gran acoïda per dues raons. La primera és que ha sorprès la qualitat de la fusta del *Pinus halepensis*. Al contrari que els pins produïts a la silvicultura, aquests pins creixen en condicions extremes i la qualitat de la seva fusta és més densa. A més, els colors que ofereix la fusta juntament amb el fong blau (que pot aparèixer durant l'assecatge sense arribar a afectar la qualitat de la fusta), són colors que recorden els colors del bosc. La complexitat cromàtica de la fusta del *Pinus halepensis* expressa la complexitat del lloc on ha crescut. D'altra banda, el disseny del moble ha tingut una gran acceptació atès que el disseny final és el resultat de com s'ha construït el moble.

Finalment, cal destacar que el projecte només es pot dur a terme si el desenvolupem en comunitat, no només amb els actors de la cadena de valor sinó també amb la col·laboració d'entitats, artesans, dissenyadors... creant així una xarxa de persones i entitats que permeti canviar el sistema productiu imperant●

« El 39% de la superfície de Mallorca és un bosc mediterrani abandonat »

Assemblatge

1 La superfície de l'illa de Mallorca és de 364.011 ha.

2 Joaquín Ximénez d'Embun i González Amso (1947), *Estudi Forestal de la Província de Balears*.

3 Cambra Inventari Forestal Nacional (2012).

Barri comestible

Tallers i construcció de microhorts urbans on conrear aliments i plantes aromàtiques cuidats per les veïnades

FreePasteres

Acció col·lectiva per alliberar i retornar els microhorts que l'ajuntament s'havia emportat.

Can Serra nostre ?

Actualment en propietat de l'Ajuntament i en estat ruïnós.

Serà un altre espai inert pels veïns finançat amb l'eco tax?

Dijous al Quadrado

Jugar, pensar, construir: tots els dijous de 18h a 20h hi ha a la plaça un lloc de trobada i un taller de construcció de les propostes d'intervenció que sorgeixen.

Bancs al Quadrado

Projecte i construcció de bancs de fusta que a l'hora serviran d'espai d'emmagatzemament per als diferents col·lectius del barri. L'Ajuntament denega el permís del Banc al Quadrado.

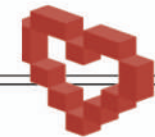
Sant Rescat XVI

Retorna el mercadet d'intercanvi social de les veïnes i veïns del barri a la Plaça Quadrado.

Autogestionat i en benefici d'altres col·lectius.

Pilonisme

Creació de dispositius que profanen els pilons que regulen l'espai urbà. A través del joc al carrer es va retornar als infants l'espai lliure que els hi han sostret per omplir-lo amb les seves activitats i cultura, el joc.

PC. QUADRADO

01

1:400

La petjada de Salvador Seguí a les Illes Balears

100 anys de la seva mort

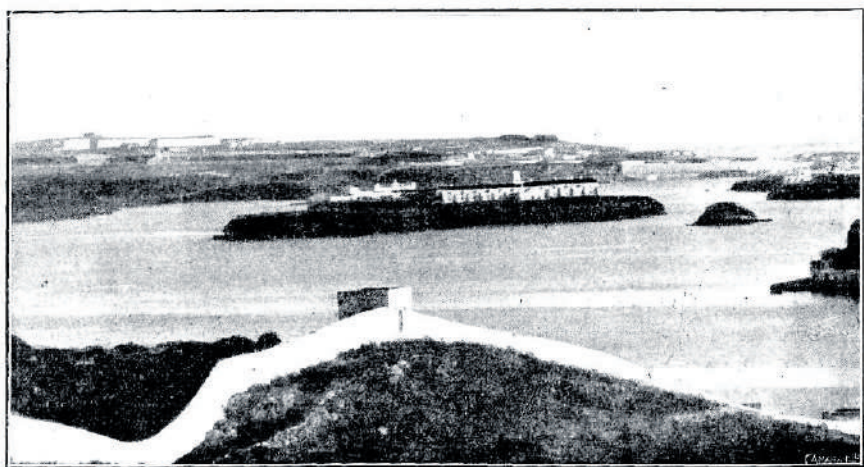
Text: **Catalina Martorell** Grup d'Estudis Llibertaris Els Oblidats

1 La repercussió del Congrés de Sants i les idees de Salvador Seguí a les Balears

Salvador Seguí, conegut també com el Noi del Sucre, va ser elegit secretari general de la CNT en el Congrés de Sants el 1918 i suposà l'expansió de l'anarcosindicalisme. En aquells moments els anarcosindicalistes mallorquins formaven part de la Federació de Societats Obreres de la Casa del Poble de Palma juntament amb els socialistes. El moviment obrer havia crescut en nombre de societats a Palma i també als pobles. Tot, en un ambient de crisi de subsistències i de la Revolució Russa. Però, el novembre de 1919 se celebrà a Palma el I Congrés de la Federació de Societats Obreres amb uns resultats que no agradaren als anarquistes, ja que no es va acceptar el diari àcrata *Cultura Obrera* com a portaveu, a més es va rebutjar l'acció directa i la creació d'una escola racionalista. Aquest fet suposà la creació de la Federació Regional del Treball a Mallorca adherida a la CNT fora de la Casa del Poble de Palma. La Federació comptà amb Jaume Bauzá com a primer secretari i de tot d'una aglutinà els picapedrers, els obrers del transport marítim i terrestre, els sabaters i els vidriers.

Una de les primeres reivindicacions que posaren sobre la taula els mallorquins fou la consecució de la jornada de 8 hores i també la reorganització en sindicats únics. Precisament, l'etapa del Noi del Sucre com a secretari general de la CNT, ens du a recordar aquestes propostes i les grans fites que aconseguí el sindicalisme revolucionari. Seguí cercava la unió entre sindicalistes i anarquistes, tot amb la voluntat d'aconseguir que la CNT fos la principal organització obrera revolucionària del país. Entre les mesures defensades hi havia la reivindicació de la jornada de 8 hores, que s'aconseguí després de la vaga de la Canadenca (1919), el pas de les societats d'ofici als sindicats únics de ram o la importància l'educació i la cultura dins els sindicats. En certa manera, aquest era el full de ruta a seguir després de la celebració del Congrés de Sants de 1918 i que d'alguna manera també volgueren dur endavant a Mallorca, i després a Menorca, amb la creació de la Confederació Regional del Treball de Balears l'octubre de 1922.

El Castillo de la Mola, en Mahón, donde se encuentran los sindicalistas que fueron detenidos en Barcelona, por efecto de las recientes disposiciones gubernativas

FOTO: BADAJOA

Salvador Seguí. Noi del Sucre, apòstol del sindicalisme, que hace varios meses estuvo en Palma, y que ha sido asesinado en Barcelona, causando su muerte gran sensación.

2 Els contactes del Noi del Sucre amb els mallorquins i menorquins: el confinament a la Mola de Maó i l'augment de l'anarcosindicalisme a Balears

El desembre de 1920 es produí el desterrament dels 36 anarcosindicalistes catalans a la Mola de Maó (Menorca) per ordre del governador civil de Catalunya -Martínez Anido-, i on entre ells s'hi trobava Salvador Seguí. Aquest fet provocà que el sindicalisme revolucionari s'estengués ràpidament entre els obrers menorquins. Així, a finals de 1922 els menorquins s'adheriren al a CNT. Abans els obrers es trobaven aglutinats a l'entorn de la Federació Obrera de Menorca (FOM), creada el 1918 i on hi militaven socialistes i anarquistes.

Molts dels desterrats formaven part del grup d'homes de confiança de Seguí, com per exemple Camilo Piñon o Josep Viadiu. A més, s'ha de dir que Menorca comptava amb una forta empremta llibertària des de principi de segle XX que gràcies a la tasca del grup de l'entorn del periòdic *El Porvenir del Obrero* (1898-1915) feu possible la difusió de la idea anarquista entre la població.

Després dels mesos que passà Seguí tancat a la Mola, on precisament pronuncià un dels seus discursos més coneguts -"Anarquisme i sindicalisme"- la nit de Cap d'Any, ell mateix va prometre tornar a l'illa de Menorca per agrair tot el suport rebut i les mostres de solidaritat per part de les obreres i els obrers menorquins. Seguí havia estat tancat entre el desembre de 1920 fins el novembre de 1921. El setembre de 1922 va complir la seva promesa i feu una gira de propaganda per Menorca juntament amb dos companys que, com ell, havien estat empresonats a la Mola. Es tractava d'Antoni Amador i Josep Crespo. El vaixell que els portava procedia de València i primer de tot feren una aturada a Palma i després anaren a Maó. A partir d'aquell moment les connexions entre l'anarcosindicalisme illenc i el català foren molt fortes. Tant és així que en el cas de Menorca, va fer possible que la FOM en el seu IV Congrés Obrer celebrat el novembre de 1922, s'adherís a la CNT. Per altra banda, també va fer que les relacions dels menorquins amb els cenetistes mallorquins fossin més properes fins al punt de plantejar la creació d'una Confederació Regional que aglutinés totes les illes.

En el cas de Palma, l'Ateneu Sindicalista i la Federació Regional del Treball de Mallorca varen organitzar dos actes, es va realitzar el diumenge matí al Teatre Balear i consistí amb una intervenció del Noi del Sucre, Josep Crespo i Antoni Amador. Mentre que el dilluns següent es va dur a terme una conferència per part del Noi del Sucre organitzada també per l'Ateneu Sindicalista. A Palma Salvador Seguí fou entrevistat per diferents diaris locals com *El Día* o el *Baleares*. El titular de *El Día* era “Salvador Seguí en Mallorca. Una interview con el leader sindicalista”. A l'entrevista explicava que era pintor de professió i que havia estat detingut unes 35 o 40 vegades i que a la Mola de Maó era on més temps havia estat reclus. Seguí també contà que aquell no era el primer viatge a Mallorca sinó que 10 anys abans ja havia vingut amb el doctor Queraltó i havia realitzat un acte polític. A l'entrevista explicà que “la revolución no es la obra de un individuo, de un apóstol, sinó la resultante de la labor de todos, de la cooperación del esfuerzo de cada uno, constante y tenaz, en un mismo sentido moral y la utilidad de estas actividades está en saber concertarlas, en lograr armonizarlas”. El Noi del Sucre acabava afirmant que era optimista, ja que sinó ho fos marxaria a casa.

Pel que fa al míting al Teatre Balear va ser organitzat per la Confederació Regional del Treball de Mallorca i presidit per Eladi Garcia. Començà els discursos Pons i Anglada en defensa del sindicalisme. Però en aquell acte també hi intervingueren figures del republicanisme com Ferran Pou, reformista i advocat dels obrers. Pou convidà els partits de les esquerres perquè arribat el moment formessin un bloc. Altres intervencions foren les dels catalans com Josep Crespo. Ell aprofità, com havia fet a Menorca, per explicar els fets repressors de 1911 a Cullera (València) per la qual cosa fou pres. En el míting defensà la unió de les masses obreres i recomanava que no miressin als burgesos com els enemics. Afegí que les autoritats els perseguïen perquè no es trobaven units. Acabà dient “se acerca el momento de la revolución y no nos debe coger desprevenidos”. Per la seva banda, Salvador Seguí exposà que el sindicalisme no havia fracassat dient “¿Cómo puede fracasar si todavía no ha realizado su programa?” i acabà apostant perquè els obrers acudissin a les organitzacions per tal que la seva debilitat desaparegués. El Noi del Sucre i els demés oradors varen ser aplaudits, especialment ell, en un auditori amb molta concurrència, al igual que la conferència del dia següent.

Seguí va fer una estada molt breu a Mallorca i segurament volgué tornar-hi i s'anuncià que en un futur viatjaria a l'illa per tal de realitzar actes de propaganda a diversos pobles. Després es dirigí a Menorca i les sensacions foren les mateixes, tot i que la gira fou més extensa. Seguí va visitar diferents nuclis com Maó, Ciutadella, Alaior i Es Castell, fruit de l'entusiasme que havia creat entre els obrers des del seu captiveri a la fortalesa de la Mola.

3 La tràgica mort a mans de la patronal el 10 de març de 1923

El 10 de març de 1923 Salvador Seguí i Francesc Comas “Parones” foren assassinats pel sindicat lliure de la patronal catalana al carrer Cadena del Raval de Barcelona. Seguí morí al moment i “Parones” pocs dies després. Els dos formaven part del grup dels 36 anarcosindicalistes catalans confinats a la Mola. El cop, en el moviment obrer, fou molt dur. Feia temps que Salvador Seguí estava entre els objectius de la patronal i ja havia evitat uns quants atemptats contra la seva vida.

La notícia de l'assassinat de Salvador Seguí aparegué a les principals capçaleres il·lenques sota el titular “Asesinato del leader sindicalista Salvador Seguí”. Hi hagué manifestacions i protestes a diferents ciutats com Saragossa, Manresa i Gijón. A més, també es produí una aturada per part dels obrers com a mostra de solidaritat amb Barcelona. En el cas de Mallorca se celebrà un míting en el Teatre Balear organitzat per la Confederació Regional del Treball de la CNT per demanar la llibertat als presos polítics i lamentaren i protestaren enèrgicament contra l'assassinat de Salvador Seguí. Els mallorquins també col·laboraren en la subscripció popular en favor de la viuda i el fill de Seguí organitzada per l'Ateneu Enciclopèdic Popular de Barcelona. La mort de Seguí també afectà molt en el cas de Menorca perquè les relacions que s'havien creat amb els menorquins arran del confinament de la Mola eren molt estretes.

A Mallorca el socialista Gabriel Alomar li dedicà la primera plana del setmanari àcrata *Cultura Obrera*. Seguí coneixia al mallorquí Gabriel Alomar, que aleshores era membre del Partit Republicà Català, i era molt amic de Francesc Layret, el republicà i advocat dels obrers que també va ser assassinat per la patronal el 1920. Mesos abans, i en motiu de la visita a Palma de Salvador Seguí, el mateix Alomar havia fet una crònica del míting i la conferència al diari anarcosindicalista *Cultura Obrera* i el presentà com un lluitador contra les injustícies de la vida col·lectiva i per la millora de la consciència humana.

Mesos després –quan es produí el seu assassinat–, el diari *Baleares* també explicà la seva mort i el seu pas de Palma i el recordaven per ser un gran orador i també per l'impuls dels sindicats únics. Però, a Menorca fins i tot l'Ajuntament de Maó va fer pública la seva protesta contra els assassinats de Seguí i Parones i també hi va haver-hi dos menorquins des de Castell que anaren al seu enterrament a Barcelona. A més, ja cap a l'abril de 1923 es tornà a difondre una de les obres de Seguí, la novel·la *Escuela de rebeldía*. També, com a acte d'homenatge, un retrat del Noi del Sucre passà a presidir la Casa del Poble de Maó●

Text: **Nena Obrador Sastre**
Veïns Sense Fronteres

RD Congo,

A la República Democràtica del Congo s'hi troben les majors reserves minerals indispensables per fer viables els avenços tecnològics tan apreciats als països que s'autoproclamen "desenvolupats". De fet, aquest gran país compta gairebé amb el 50% del total de la selva tropical del continent africà i el 19% dels boscos tropicals de tot el món. La conca del riu Congo és considerada el segon pulmó del món després del bosc de l'Amazònia. És un dels països més rics del món en recursos naturals i d'ell s'extreuen nombrosos minerals, com el coltan, l'urani, els diamants, el coure, el cobalt, el zinc o l'or.

Tot això converteix aquest país en una zona considerada altament estratègica per a multinacionals, països i potències espolia-

dores. Darrere la provocació i el manteniment de guerres en repetició hi ha gran quantitat d'interessos ocults. El principal objectiu perseguit és mantenir el control de les riqueses que té el país. Mentre hi hagi guerra, s'assegura el comerç d'armes i és més fàcil continuar espoliant recursos naturals i també humans.

Aquesta estratègia d'espoli i el saqueig de recursos és el que permet als països enriquits mantenir la revolució tecnològica en l'àmbit de la informàtica, la telefonia mòbil i la tecnologia nuclear, entre altres. És destacable el fet que durant la pandèmia provocada per la COVID-19 el Mobil World Congress reunís a més de 60.000 persones assistents procedents de 200 països i que connectàs a mig milió de persones en la seva retransmissió en línia. Nombroses or-

ganitzacions defensores dels drets humans han denunciat de forma reiterada la relació entre la indústria tecnològica i els conflictes armats al Congo.

Resulta curiós el fet que és precisament on viuen la major part de les persones víctimes d'aquesta violència on es troben els recursos naturals que es volen espoliar.

És en aquest sentit que les violències i violacions juguen un doble rol. En primer lloc, partint del fet que les dones constitueixen la base de l'economia, la societat i els valors, violant-les es desestabilitza el conjunt de la comunitat de la qual formen part. La conseqüència és que les famílies abandonen les terres que habiten, plenes de minerals.

Però ahora juguen una altra funció. Generant aquest drama humà es crea una cortina de fum que distreu les mirades i els debats internacionals, aconseguint que aquestes es concentrin en les guerres, les violacions i la violència i no en les causes reals i els interessos que s'hi amaguen al darrere. D'aquesta manera, mentre es parla de dones violades, no es parla de la complicitat de potències estrangeres i multinacionals en aquestes violacions. Això també contribueix a garantir la tranquil·litat de les persones que consumim productes tacats de sang i que oblidem que els països en els quals vivim s'han enriquit a costa de l'empobriment d'altres, i del cost humà que paga el Congo com a conseqüència.

És indispensable prendre consciència que l'espoliació augmenta en la mesura que augmentam el consum dels productes resultants, contribuint així a donar continuïtat a l'enriquiment de les multinacionals.

Però des dels països espoliadors, en base a la nostra imperiosa necessitat de simplificar coses, ens és més còmode i senzill parlar de conflictes interètnics, que no pas sentir-nos en alguna mesura part d'aquesta cadena.

Hem decidit autoproclamar-nos societat "evolucionada", "primer món"... com si estàssim fent carreres o com si tinguéssim dret a creure'ns la referència a seguir. No és innocent la forma en com s'estableixen aquestes relacions jeràrquiques i la generació d'un imaginari col·lectiu limitador que, com a conseqüència, categoritza els éssers humans. Ens sentim còmodes establint jerarquies i categoritzant els països i també les persones.

Ens creim i ens presentam com a referents indiscutibles d'igualtat, llibertat i democràcia i actuam en conseqüència. Ens consideram referents de pau i justícia quan Espanya és el setè país exportador d'armes, quan fem una omissió d'auxili permanent de persones refugiades i persones migrants a la mar Mediterrània i quan permetem el negoci i la política de control de fronteres aplicada pel Govern Espanyol a Ceuta i Melilla.

És vergonyós el doble llenguatge de les institucions internacionals, que, ahora que fan una gran despesa en missions de manteniment de pau i donen lliçons de drets humans a països econòmicament empobrits, són còmplices de tant de drama humà. I és també vergonyós el silenci de les institu-

cions internacionals i de la major part dels mitjans de comunicació occidentals.

En aquest mateix sentit, la situació actual al Congo no fa altra cosa que posar en evidència la ineficàcia dels més de 20 anys de la missió de pau de les Nacions Unides al país amb el suposat objectiu de promoure la seguretat, l'estabilitat, la desmilització dels grups armats i la protecció de les ciutadanes i ciutadans. I el que és encara més greu és que hi ha hagut denúncies d'abusos, violacions i altes formes de violència sexual comesos per part de soldats pertanyents a aquesta missió de pau. Una missió d'elevats costos econòmics, que compta amb un pressupost anual de 1.000 milions de dòlars i uns 15.000 efectius.

La concentració cada vegada més accentuada de privilegis, poder i riquesa en mans d'unes poques persones i països i el creixement exponencial de les desigualtats i les injustícies socials arreu del món, fa cada vegada més necessària una reacció social que permeti una transformació estructural i profunda del model de relacions humanes, socials, econòmiques i polítiques.

El simple fet de sortir-ne beneficiades, sigui de forma directa o indirecta, d'aquestes desigualtats, de ser d'alguna manera part privilegiada en el recorregut, ens ha d'interpel·lar a cercar estratègies per contribuir a superar els obstacles i per convertir-nos en motors de canvi.

Participar d'aquesta transformació despullant-nos de la nostra mirada etnocèntrica és un procés complicat però indispensable. Duim segles jutjant el món des del nostre prisma. Liderar processos de canvi que tenen per objectiu capgirar el sistema implica fer front necessàriament a resistències múltiples i només de forma col·lectiva podem fer-ho●

saqueig i espoli

La ruta Algèria-Balears: quan les illes no són el final del camí

Text: **Aina Cassanyes**Fotografia: **Tomeu Mesquida**

El 2022 arribaren a les nostres illes 2.550 persones a bord d'una pastera. Són xifres lleugerament superiors a les de l'any anterior, que ja van ser prou sonants per rompre tots els rècords fins al moment.

Ja hem tengut ocasió en altres publicacions (vegeu el *Nosaltres* núm. 6) d'explicar les motivacions que duen a aquestes persones a sortir del seu país d'origen i com es produeixen les arribades. Però, què succeeix una vegada es troben en terra illenca?

S'ha de dir, en primer lloc, que des de fa uns pocs anys, el perfil del migrant que arriba a les illes està canviant. Abans en gairebé un 100% eren homes, joves i procedents d'Algèria. Però en els darrers mesos crida l'atenció com s'ha incrementat la presència de persones provinents de països subsaharians. Alguns factors que explicarien aquesta variació podrien ser la popularització de la ruta Algèria-Balears en els darrers temps o el tancament i les dificultats trobades als altres itineraris migratoris, com al Marroc o a les Illes Canàries. També s'ha vist en augment la presència de dones que arriben en pastera, en família o, fins i tot, totes soles.

Presumiblement, les pasteres i les persones que hi naveguen solen ser detectades abans d'arribar a la costa, ja sigui pels sistemes de vigilància de la Guàrdia Civil (els radars SIVE) o per l'avís particular de veïnats que les albiren. Si la barca és interceptada en alta mar, els bucs de Salvament Marítim són els encarregats de remolcar-la fins al port més proper. Un altre escenari que també es dona amb freqüència és la detecció de persones presumptament migrades passejant per platges, carreteres o pobles per part de veïns i veïnes, que avisen la policia. Aleshores, s'inicia un dispositiu de batuda per detenir-les. A unes i altres se les deté per haver entrat a l'illa de manera il·legal i són duits a una comissaria de la Policia nacional, normalment a Palma, on se'ls recullen les dades personals. Aquest procés pot dur el seu temps segons el nombre de persones i embarcacions que hagin arribat. Darrerament, es donen diverses arribades en flotilla, en què poden arribar desenes de persones en un sol dia. En aquestes ocasions els tràmits policials duren hores (legalment el màxim de custòdia policial són 72 hores). En general, les recentment arribades reben l'acord de devolució o, com elles mateixes l'anomenen, «la lliberté», ja que és el document que els permet seguir el seu camí.

Si hi ha menors d'edat no acompanyats, aquests passen automàticament a tutela de l'estat i són ingressats en un centre de menors. Això sí, ha de ser un forense qui en confirmi la minoria d'edat, mitjançant unes proves morfològiques prou qüestionades. De fet, fallen i tenim constància de menors que no han passat les proves i queden sols al carrer. Per altra banda, les famílies tenen un tracte diferencial, també. La mare i els infants no es posen sota custòdia policial, sinó que són portats al Centre d'Acollida d'Emergència i Derivació (CAED), que coordina la Creu Roja, mentre que el pare és el que va a comissaria a registrar les dades. A pesar d'algunes situacions aïllades, el modus operandi és no separar famílies. Quan arriba un adult amb un menor, però sense llaços familiars entre ells (un veïnat, el fill d'un amic, un amic...), la situació és més complicada.

« *Durant el 2022, 2.550 persones arribaren a les Illes a bord d'una pastera* »

S'ha de dir que sembla que poques persones que arriben a les Illes acaben quedant-hi. En general, els algerians prefereixen seguir la ruta fins a França, on solen tenir contactes. Les persones subsaharianes tenen al cap arribar a Barcelona o Madrid. De fet, és curiós esmentar que part important de les persones que han fet el trajecte en pastera ignoren que arriben a una illa, i ho descobreixen quan la policia o el personal de Creu Roja els informa.

Un cop adquirida la *lliberté*, poden optar principalment per dues vies: seguir el trajecte pel seu compte (si tenen recursos) o ser acompanyats per la institució. Fins fa entorn un any (en excepció del període de pandèmia) l'opció freqüent era la deportació. El protocol consistia a portar les persones nouvingudes a un Centre d'Internament per a Estrangers (CIE) a la Península (perquè a les Illes no en tenim) mentre s'esperava l'execució de la repatriació al seu país d'origen. En el millor dels casos, sobretot a l'estiu, els CIEs estaven abarrotats i no hi havia places disponibles. En aquesta situació, les persones migrades eren abandonades a la seva sort, però esquivaven romandre en aquests centres, els quals acumulen multitud de denúncies per mala praxi i vulneracions de tota classe. Aquells que tenien recursos podien seguir cap a la seva destinació. Els que no, intentaven cercar-se la vida a la ciutat on els havien amollat. Així s'havia duit a terme el procediment amb més o menys regularitat (el destí d'hom depenia del nombre de places lliures en aquests centres en el moment de la detenció), sobretot amb les persones d'Algèria.

Ara bé, avui dia pràcticament no s'envia ningú als CIEs. Al mes de juny del 2022 es va produir una ruptura de les relacions diplomàtiques entre l'Estat espanyol i l'Algèria, després que Pedro Sánchez mostrés el seu suport al Marroc en l'assumpte del Sàhara Occidental, històric aliat d'Algèria. L'endemà que Algèria anunciés la suspensió del tractat d'amistat amb l'Estat espanyol, firmat el 2002 -la qual cosa suposava el tancament de fronteres en relació amb la devolució dels seus ciutadans en terres europees-, es registraren més d'un centenar d'arribades a les Illes. Ara com ara, Algèria no accepta la devolució de ciutadans algerians. Per tant, no queda altra que amollar-los. No ha estat una opció humanitària, sinó jurídicodiplomàtica, i temporal. Un canvi de despatx i tornarem a les deportacions. Així, les persones algerianes tenen via lliure per seguir el seu camí. Molts d'ells venen amb diners, ja que han venut prèviament la casa i les pertinences que podien tenir, i amb aquests poden comprar els bitllets necessaris. Els que no tenen recursos passen a gestió de la Creu Roja. Romanen un màxim de 72 hores a Son Tous, l'antic quarter militar habilitat avui com a Centre d'Atenció Temporal d'Estrangers (CATE), de fins a 150 places. Després són transportats a la Península, habitualment en vaixell comercial.

Reste d'una pastera al Far de ses Salines

« El perfil del migrant que arriba a les Illes ha canviat en els darrers temps: de cada vegada hi ha més persones d'origen subsaharià i dones »

Les persones d'origen subsaharià, per la seva procedència, passen automàticament a ser qualificades de perfil vulnerable (per la situació política dels seus països). La majoria procedeixen de Guinea-Conakry, tot i que també han arribat persones de Camerun, Mali, Nigèria... El seu trajecte és d'anys. Molts d'ells han transitat per diversos països abans d'arribar a Algèria. Allà treballen ns quants anys en molt males condicions i sotmesos a un tracte vexatori i racista fins que aconseguen estalviar suficient (entre 1.500 i 3.000 €) per comprar un lloc a la pastera.

Les persones amb aquest perfil vulnerable solen ingressar al Centre d'Acollida d'Emergència i Derivació (CAED), a Mallorca, on Creu Roja mira de gestionar la continuïtat del seu trajecte amb altres comunitats autònomes. Sovint són transportats a la Península, on l'entitat té diversos Centres d'Acollida Integral (de fins a 18 mesos), inexistents a les Illes Balears. A Mallorca el procés sol ser molt ràpid i el seu pas pel centre pot ser de dies. Aquest perfil no sol tenir xarxes i solen voler cercar-se la vida a Barcelona o Madrid, ciutats que coneixen.

En aquest mateix centre comparteixen espai amb les famílies recentment arribades, com hem esmentat amb anterioritat. Les famílies solen romandre-hi més temps. Quan una família arriba al centre, es procedeix a realitzar una prova genètica a la mare i als infants per confirmar els llaços de parentiu i evitar situacions de tràfic de blanques. Mitjançant la prova genètica es vol comprovar que efectivament la dona és la mare dels infants i que no es tracta de cap simulació per introduir dones al país. A les Illes no es disposen de laboratoris d'aquest tipus i les proves d'ADN són enviades a Madrid. Mentre els resultats arriben (més o menys tarden un mes), les famílies viuen al centre i allà reben tallers sobre la seva situació administrativa, informació sobre el dret d'asil i classes de castellà. Els infants solen ser matriculats a l'escola més propera amb places disponibles. Quan els resultats arriben i confirmen l'afiliació, aleshores se'ls transporta a un centre d'acollida integral a la Península.

dones sobretot les de procedència subsahariana, són joves que han fugit de casa seva per evitar matrimonis forçosos amb homes grans. Els seus objectius, com en el cas dels homes, és treballar i guanyar-se la vida. Sovint se'ls perd la pista. No disposam de dades per saber el seu esdevenir.

Finalment, en el centre d'acollida, s'hi alberguen els testimonis protegits. En la ruta Algèria-Balears no existeixen màfies que amb grans bucs remolquin les petites pasteres fins a les Illes, com s'ha constatat en alguns indrets del Mediterrani oriental. Però sí que existeixen grups mafiosos organitzats que munten els trajectes cap a les Illes o el llevant espanyol. S'ha constatat la presència de personal semiespecialitzat que fa de patró de la pastera. Sol ser algú que coneix la mar i és el que dirigeix l'embarcació. Quan es detenen els integrants de la pastera, entre ells hi ha el patró. Aleshores, la policia pressiona els navegants per esbrinar qui d'ells ho és i encolomar-hi un delictes de tràfic de persones. El premi de l'asseveració és golós: el permís de residència. Les persones que testifiquen són duites al centre d'acollida mentre es regularitza la seva situació i com a protecció. S'ha de dir, però, que en la majoria dels casos, aquestes persones escapen del centre, segurament per por o amenaces i se'ls perd la pista.

En aquest centre les persones migrades poden entrar i sortir a la seva voluntat, ja que no estan detingudes, no han comès cap delictes. Ara bé, si decideixen no quedar-s'hi, aleshores, perden la seva plaça i més endavant no poden tornar a ingressar-hi.

Al tancament d'aquesta edició, les nostres dades apunten que 136 persones han arribat a les Illes durant el 2023 fent servir la ja popular ruta algeriana i a bord d'una pastera. Vuit són els trajectes que tenim comptabilitzats fins al dia d'avui, però que, un cop passi el Ramadà, segurament es reprendran en un estiu que es preveu, de nou, ple d'històries tràgiques i de recerca d'una vida millor en un context de crisi migratòria global que estreny cada vegada més●

El turisme, a Mallorca, s'ha tornat un tema omnipresent. Els debats sobre la massificació, que un temps començaven als voltants de Pasqua, enguany s'han donat fins i tot durant els mesos d'hivern. Aquestes tensions arriben després d'una dècada en la qual el nombre de visitants no ha deixat de créixer a conseqüència de la combinació de viatges barats i el model Airbnb, que ha facilitat la ràpida colonització turística de nous indrets, com ara els pobles del Pla o el barri de Pere Garau a Palma. Tot plegat forma part d'un context global on els fluxos turístics semblen expandir-se sense fi, i que ha donat lloc a la multiplicació de les crítiques als impactes negatius del turisme, que es condensen en la ràpida i massiva popularització del terme *overtourism* a partir del 2015, generalment traduït al català com a 'sobreturisme'. La situació a la nostra illa sembla particularment aclaparadora, atès que ja era una destinació paradigmàtica del turisme de masses i que avui dia experimenta ramificacions que no es donen a tot arreu, com per exemple la massiva compra de propietats per part de no residents, sobretot ciutadans de països de l'Europa nord-occidental. És segurament per això que Mallorca és un dels espais globals on la crítica al sobreturisme és més forta i present, on els discursos públics i mediàtics no deixen de ressaltar-ne els impactes negatius i on el rebuig d'una part significativa de la població sembla més assentat. L'illa, a més a més, ha vist en els darrers anys una eclosió de respostes culturals crítiques amb el sobreturisme, que van des de novel·les, memòries i reculls de contes a obres de teatre, llibres fotogràfics, cançons i documentals, passant per còmics, vinyetes polítiques, guies turístiques paròdiques i un llarg etcètera. Tot plegat, mostra l'absoluta i ineludible ubiqüitat del fet turístic a la nostra illa.

Les línies mestres d'aquestes representacions literàries i culturals evidencien l'existència d'un trauma cultural associat a les transformacions desencadenades pel turisme de masses des de finals dels anys 1950 fins el dia d'avui. El turisme és descrit i representat com el detonant d'un episodi de canvi sociocultural i mediambiental sobtat, exhaustiu, inesperat i socialment divisiu que ha transformat de socarrell la societat, cultura, territori, medi ambient i identitat mallorquines. Per posar-ho en altres paraules, el turisme ha causat un daltabaix tan ràpid i profund que els mateixos mallorquins ja no reconeixen l'illa, no la senten com a seva i, en ocasions, fins i tot se'n senten expulsats. Així, aquesta eclosió de respostes literàries i culturals al sobreturisme tendeix a recórrer a narratives i vocabularis d'invasió, colonialisme, destrucció, malaltia i, en última instància, trauma per representar els

impactes del turisme a Mallorca, i ho fan mitjançant quatre imaginaris claus: primerament, el turisme apareix com a una força radicalment destructora del territori i medi ambient mallorquins, així com del seu teixit sociocultural; en segon lloc, es denuncia la desposseïció espacial que progressivament va posant fi a l'històric lligam amb la terra, a la secular relació entre territori, llengua i identitat; en tercer lloc, es transmet la idea que s'ha arribat a un punt límit, com de no retorn, de final, en el qual Mallorca és representada en procés de desaparició; finalment, aquestes creacions mostren una perspectiva radicalment autocrítica, que defuig la simplista dicotomia població local versus turistes i posa èmfasi en les divisions entre els mallorquins així com en la seva agència, sigui per participació activa o acceptació passiva de les dinàmiques promogudes pel turisme. Els exemples són in comptables, i es pot afirmar que a partir de l'any 2018 la gran majoria de creacions literàries i culturals fetes a Mallorca representen directament el turisme i els seus efectes a l'illa o, si no, ho fan de forma tangencial, com a context a la trama. És per això que en aquest article només n'analitzaré alguns dels més representatius.

« Les línies mestres d'aquestes representacions literàries i culturals evidencien l'existència d'un trauma cultural associat a les transformacions desencadenades pel turisme de masses »

L'any 2011 Toni Gomila presentà *Acorar*, monòleg teatral que es convertí en un boom sense precedents. *Acorar* aprofita la trobada familiar de les ancestrals matances per reflexionar sobre les transformacions socioculturals, identitàries i lingüístiques a la Mallorca dels darrers cinquanta anys, i el seu èxit evidencia com les tensions associades als impactes del turisme se sentiren especialment prest a l'illa, ja que l'obra triomfà en un moment en el qual el debat al voltant del sobreturisme encara no havia començat a agafar embranzida a altres indrets. Un dels temes claus al monòleg de Gomila és la venda de propietats a alemanys que va començar a principis dels anys 1990 arran de l'entrada de l'Estat espanyol a la Unió Europea. Com ens explica el narrador, 'sa tribu va parar ses mans i rajaren centenars de milions de marcs alemanys que compraren terra, herència i patrimoni', i més endavant critica els agents immobiliaris locals, els quals 'varen contribuir a estendre encara més s'obsessió malaltissa des doblers i ho prepararen tot per convertir aquest minúscul lloc del món en un *land* alemany. I no en tengueren prou, de vendre sa terra: havien de vendre s'ànima.' *Acorar* construeix la seva trama argumental entorn del fet que la sobrassada surt blanca, conjuntura que tradicionalment porta a rebutjar-la i desfer-se'n d'ella; a l'obra, la sobrassada blanca simbolitza la història recent de Mallorca, és a dir, 'sa metamorfosi des símbol d'un poble traït. Per complaure es conqueridors tot mos va bé. Sa sobrassada no és que torni blanca, no, és que la volen convertir en salsitxa de Frankfurt.' D'aquesta manera, la venda de les terres és associada al procés de pèrdua de la identitat col·lectiva, i és en aquest marc on cobren sentit els vocabularis de dinàmiques colonials (tribu, conqueridors, *land* alemany), de substitució cultural (sobrassada versus

'Mallorca s'enfonsa':

Turisme i trauma a la cultura mallorquina actual

Text: **Guillem Colom-Montero**

Il·lustració: **Xisco Fuster i Toni Planissi**

Vinyeta del còmic *Un infern a Mallorca (La decadència de l'Imperi Mallorquí)*

« A partir de l'any 2018 la gran majoria de creacions literàries i culturals fetes a Mallorca representen directament el turisme i els seus efectes a l'illa o, si no, ho fan de forma tangencial »

salsitxa) i de trauma (obsessió malaltissa pels doblers), que es combinen amb una perspectiva crítica cap als agents immobiliaris en particular i els mallorquins en general. Des de la perspectiva d'avui dia, aquestes vendes dels anys 1990 es poden veure com el moment iniciàtic del procés de compra de propietats per part de no residents que s'està produint en el període postpandèmic.

Les possessions de Lúcia Ramis i *Alexandra Schneider und ihr Casiotone* de Joan Miquel Oliver, ambdues publicades el 2018, representen tensions ben similars. La primera descriu el trauma de la venda de la casa familiar a uns estrangers amb un to elegíac i profundament autocrític, fent servir metàfores de malaltia i dol: 'perdre Can Meixura em feia mal com si m'haguessin arrencat un braç o s'hagués mort un ésser estimat'. La novel·la d'Oliver, per la seva banda, és una distopia de ciència-ficció on, des d'un moment indeterminat del futur, se'ns explica que a mitjans de segle XXI Mallorca fou annexionada a Alemanya i, per tant, 'els mallorquins d'aquella època ja no hi pintaven res, a Mallorca.' A *Temporada Alta* (2019), Nadal Suau porta aquestes ansietats a l'àmbit urbà, i reflexiona sobre les transformacions que ha viscut Palma com a ciutat europea arran del sobreturisme. L'autor és molt crític amb Airbnb, que defineix com a 'el artefacto que desactivaría la ciudad contemporánea convirtiéndola en un inmenso resort sin restricciones'. L'expansió de les infraestructures turístiques a Palma és descrita mitjançant vocabularis bèl·lics i de conquesta, com ara quan l'autor afirma que 'mi barrio [...] se ve asediado por tres nuevos hoteles', o quan manifesta que 'sabemos que muchos de sus barrios ya no son nuestros.' Aquesta denúncia de la desposseïó espacial i sociocultural causada pel turisme també apareix a *Les possessions*, on s'hi afirma que 'estam perdent la nostra terra ferida', expressió que al·ludeix de forma indirecta a l'associació Terraferida i mostra la constant interacció entre moviments socials, cultura i turisme a la Mallorca contemporània. Finalment, la narradora de la novel·la de Ramis conclou que 'l'illa s'enfonsa i nosaltres ens enfonsarem amb ella'.

La metàfora de Mallorca enfonsant-se, que condensa les ansietats de desaparició abans esmentades, no apareix només a *Les possessions* sinó també a moltes altres creacions, des de la cançó 'Mallorca s'enfonsa' de Tomeu Penya, també del 2018 i on es conclou que 'si no posem ordre, tots farem un esclafit', fins a les vinyetes d'Albercocs i Cireres i de Tueldús al diari *Última Hora*, passant pels imaginaris gràfics i narratològics dels còmics *Els darrers dies de l'Imperi Mallorquí* (2014), on el mateix títol ja anuncia de forma irònica-juganera la desaparició de la secular societat establerta a l'illa, i la seva seqüela *Un infern a Mallorca (La decadència de l'Imperi Mallorquí)* (2018), la imatge més coneguda del qual no és la portada sinó una vinyeta a pàgina completa representant Mallorca totalment colonitzada per hotels, camps de golf i carreteres. Aquestes narratives visuals deixen entreveure una clara relació amb les portades de la publicació *Tot Inclòs* dels anys 2016 i 2017, on l'illa apareixia respectivament assetjada per les bombes d'un atac aeri i per un llarg nombre de turistes que surten d'un enorme contenidor de fems.

« El turisme ha causat un daltabaix tan ràpid i profund que els propis mallorquins ja no reconeixen l'illa, no la senten com a seva i, en ocasions, fins i tot se'n senten expulsats »

Els exemples són infinits i deixen ben clar que a Mallorca s'hi ha donat i s'hi continua donant una experiència culturalment traumàtica a causa dels impactes del turisme. El problema dels episodis traumàtics, siguin individuals o col·lectius, és la impossibilitat de tornar a l'estadi anterior al trauma, que tendeix a ser idealitzat, quan allò necessari és imaginar i crear noves realitats adaptades al moment post-trauma, que en reconeixen l'existència, se'l fan seu i aspiren a forjar un nou futur. Com hem vist, per ara les respostes literàries i culturals al sobreturisme s'han centrat a representar el trauma, per la qual cosa sembla que serà tasca dels moviments socials idear i construir aquestes noves realitats. Contra el pessimisme, estic ben convençut que encara hi som a temps ●

| Som el que llencem

Ecologisme digital, delegació tecnocràtica i governança cibernètica

Text: **Jaume Sastre Juan**

Som el que llencem? Les lectores de novel·les policiaques saben que les escombraries diuen molt de les persones que les produeixen. I de les societats, podem afegir. Óscar Calavia ho defensa en un assaig sobre la producció d'escombraries com a fenomen central de l'actual civilització de les deixalles (Basura, Pepitas de Calabaza, 2020). Però no només ens defineix el que llencem, sinó també com ho llencem. Perquè la tecnologia no és neutral, sinó que encarna mons i articula formes de vida.

Al cor del nou sistema de recollida selectiva porta a porta del barri de Sant Andreu de Barcelona hi ha la tecnologia d'identificació per radiofreqüència (RFID). Les bosses d'ús obligatori per al reciclatge de plàstic tenen una etiqueta RFID, amb un xip que conté un número de sèrie associat a un domicili, que és llegit per un lector ubicat al camió que les recull. Els clauers necessaris per obrir els contenidors "intelligents" de la brossa orgànica funcionen amb la mateixa tecnologia, que també s'usa en peatges, targetes de crèdit o solapes de llibres.

El reciclatge mitjançant RFID pot semblar una minúcia, un exemple entre molts altres de la creixent traçabilitat digital de les interaccions socials en un món de smartphones i cookies. Però és precisament en la banalitat de les interaccions concretes amb les tecnologies que ens envolten que podem observar de prop la configuració tècnica del poder. Explorem-ho a través dels conceptes de delegació tecnocràtica i governança cibernètica.

Delegació tecnocràtica

L'ús de tecnologia RFID té per objectiu augmentar el reciclatge mitjançant la des-anonimització. S'espera que la possibilitat d'identificar (i, per tant, de premiar o multar) qui recicla bé o malament faci que la ciutadania se senti vigilada i es "co-responsabilitzi" de separar la brossa. En realitat, però, el porta a porta des-responsabilitza els veïns, que són empesos a actuar per necessitat més que per compromís, i co-responsabilitza el xip, en el qual es deleguen i s'automatitzen les funcions de registre i inspecció.

Delegació tecnocràtica entesa com a "gestió dels desitjos i necessitats individuals i col·lectius per part d'experts i sistemes tècnics que monopolitzen els sabers-poders tecnocientífics"

D'un subjecte lliure i racional passem a un ensinistrament conductual proper a la gamificació o al nudge. La gamificació consisteix a introduir esquemes de joc competitiu (classificacions, premis, puntuacions) a activitats que no es presenten com a lúdiques. Twitter, Instagram o Tinder estan dissenyades així: nombre de seguidors, likes o retweets premien la usuària en forma de plaer dopamínic que genera addicció i empeny a la repetició del cicle d'interacció. En el porta a porta, el premi és la bonificació d'impostos, si s'arriba a un cert nombre d'aportacions. Per la seva banda, la teoria del nudge planteja incentius no pecuniaris ni punitius per influir en el comportament en forma de "petita empenta". Les "empentes" gens subtils del porta a

porta, en la línia de la pressió ambiental del passaport covid, serien la retirada de contenidors del carrer i la no recollida de les bosses no homologades.

Aquests mètodes optimitzen el reciclatge però agreugen la delegació tecnocràtica, entesa com a "gestió dels desitjos i necessitats individuals i col·lectius per part d'experts i sistemes tècnics que monopolitzen els sabers-poders tecnocientífics" (Ippolita, *Tecnologie del Dominio*, Meltemi, 2017, p. 253). La delegació tècnica és inevitable. Però no és el mateix una delegació revocable i temporal en un context no jeràrquic en què es comparteix el saber tècnic, que una delegació permanent en experts professionals, o màquines opaques, en un context de dependència en què impera l'alienació tècnica.

Aquest és un dels arguments de Carlo Milani a *Tecnologie conviviali* (Elèuthera, 2022). El llibre, que aviat es podrà llegir en castellà, reformula els arguments d'Ivan Illich a *La convivencialidad* (Virus, 2012 [1974]) en diàleg amb la filosofia de la tècnica de Gilbert Simondon i la pedagogia hacker practicada pel col·lectiu C.I.R.C.E. (<https://circex.org/it>). Milani parteix d'una definició del poder com a capacitat d'intervenir en la producció i aplicació de les normes que regulen les relacions entre els diferents éssers que formen una societat, inclosos els "éssers tècnics". El poder no pot ser abolit: pot tendir a acumular-se en jerarquies verticals, cosa que duu a relacions de dominació, o bé difondre's horitzontalment, donant lloc a relacions basades en la llibertat i el suport mutu. Les tecnologies convivals afavoreixen aquesta segona possibilitat, i fomenten l'autonomia, la interacció conscient i la gestió compartida dels coneixements, tot evitant que

ens convertim en una peça més d'una llarga cadena d'automatismes.

En canvi, delegar la "solució" al "problema" de la crisi ecològica en un sistema tècnic gestionat per experts que busca modular el comportament dels humans a través d'esquemes d'interacció basats en recompenses i càstigs, suposa un reforçament de l'heteronomia i la delegació tecnocràtica.

Governança cibernètica

Aquest tipus de govern basat en automatismes conductuals encaixa amb el que Tiqqun anomena la hipòtesi cibernètica. Segons aquest autor col·lectiu, que ha estat objecte de discussió en anteriors números d'aquesta revista, la devastadora crisi social i antropològica de les primeres dècades del segle XX va fer trontollar la hipòtesi liberal, és a dir, la idea que la suma dels interessos individuals produirà espontàniament un ordre social harmònic. La hipòtesi cibernètica que va articular-se a mitjans de segle passat, en canvi, rebutja la "mà invisible": cal intervenir activament en el cos social, cada vegada més atomitzat, a través de micromecanismes de control que permetin relligar la societat des de fora.

Com a ciència del control i la comunicació, la cibernètica va fracassar en la seva aspiració a convertir-se en un saber universal que expliqués els organismes, les màquines i les societats sota un mateix aparell categorial. Segons Tiqqun, però, la seva teorització a finals de la dècada de 1940 per part del matemàtic Norbert Wiener, va suposar l'origen d'un nou tipus de governament a través de mecanismes de retroacció. Conceptes com "informació",

"sistema", "feedback" o "control" estan a la base d'un conjunt de sabers, tecnologies i pràctiques de govern que tenen com a horitzó el pilotatge automatitzat dels individus, la societat i la naturalesa a la manera d'un termòstat. Governar, diu Tiqqun, passa a ser gestionar fluxos d'informació per tal d'intervenir allà on calgui restaurar l'equilibri del sistema.

La governança cibernètica implica un augment dels sensors, de forma que cada vegada més parts del món siguin llegibles i computables màquinament en temps real. És el cas del model de "smart city" en què s'insereix el porta a porta, consistent a recollir el màxim nombre de dades possible sobre interaccions urbanes de tota mena i convertir-les en la base de l'acció de govern entesa com a regulació d'un sistema tendent a un major grau de transparència i automatització. O de l'anomenada "Internet de les coses", un terme encunyat el 1999 des de l'Auto-ID Lab del MIT, el principal laboratori de recerca en identificació per radiofreqüència, i que originalment estava associat a la traçabilitat individualitzada d'objectes a través d'etiquetes RFID. De fet, la història d'aquesta tecnologia està estretament lligada al sector de la logística i a la patronal de la gran distribució, que a la dècada de 1970 ja havia impulsat l'ús dels codis de barres en supermercats, i que als 2000 va finançar la recerca en RFID amb l'objectiu d'accelerar la circulació dels fluxos de mercaderies.

El porta a porta de Sant Andreu és un cas paradigmàtic del que René Riesel i Jaime Semprún anomenen "administració del desastre i submissió sostenible" (Catastrofismo, Pepitas de Calabaza, 2011). Davant la catàstro-

fe ecològica, no es busca eliminar-ne les causes, sinó "gestionar-la" de manera "sostenible" dins el marc del capitalisme productivista. En lloc de reduir dràsticament la producció de plàstic i transformar les formes de vida consumistes que el necessiten, es posa l'accent en una quimèrica "economia circular" que "transformarà els residus en recursos". Com si el reciclatge infinit del volum actual de plàstic fos possible o desitjable. Com si en nom de l'emergència climàtica no estiguéssim normalitzant formes de governança que ens allunyen de la llibertat i l'autonomia necessàries per poder pal·liar la devastació ecològica en curs.

Governar, diu Tiqqun, passa a ser gestionar fluxos d'informació per tal d'intervenir allà on calgui restaurar l'equilibri del sistema

Cal anar amb compte, però, de no fetitxitzar la Tecnologia o la Cibernètica, en abstracte i majúscules, com a sistemes de dominació imparables i omnipotents. Com exemplifica el fracàs del desplegament del porta a porta a la resta de barris de Barcelona, els somnis de regulació cibernètica de la societat no tenen l'èxit garantit.

Dos anys abans que Wiener publicqués el llibre fundacional de la cibernètica, Jorge Luis Borges va escriure "Del rigor en la ciencia", un conte en què descrivia concisament els deliris de control total i la possibilitat de desertar-ne. Tot i haver estat escrit el 1946, segueix sent un diagnòstic precís del present i un full de ruta lúcid per al futur:

En aquel Imperio, el Arte de la Cartografía logró tal Perfección que el mapa de una sola Provincia ocupaba toda una Ciudad, y el mapa del Imperio, toda una Provincia. Con el tiempo, estos Mapas Desmesurados no satisficieron y los Colegios de Cartógrafos levantaron un Mapa del Imperio, que tenía el tamaño del Imperio y coincidía puntualmente con él.

Menos Adictas al Estudio de la Cartografía, las Generaciones Sigüientes entendieron que ese dilatado Mapa era Inútil y no sin Impiedad lo entregaron a las Inclemencias del Sol y los Inviernos. En los desiertos del Oeste perduran despedazadas Ruinas del Mapa, habitadas por Animales y por Mendigos; en todo el País no hay otra reliquia de las Disciplinas Geográficas.

Suárez Miranda, Viajes de Varones Prudentes, Libro Cuarto, Cap. XLV, Lérida, 1658 ●

Bossa d'escombraries amb etiqueta RFID a la recollida selectiva porta a porta de Sant Andreu.

Projectes que col·laboren amb aquesta publicació

Contacta si vols contribuir

hola@electrica.cat
electrica.cat

info@elsoblidats.org
elsoblidats.org

CALUMNIA

info@calumnia-edicions.net
calumnia-edicions.net

BLATDELPLA
IMPRESSORS

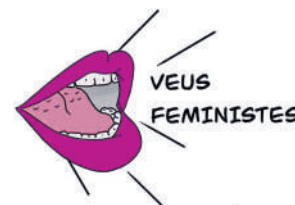
mallorca@coop57.coop

xrmallorca@protonmail.com
Xrmallorca en facebook, inst o twitter

csp@cgt-balears.org
cgtbalears.org

@veusfeministesporreres
veusfeministes@gmail.com

c/Costa i Llobera 40. Pollença
canbumespaisocial@gmail.com

totinclos@subvertising.org
@totinclosmallorca

creunegrasoller@pm.me

supermercat@terranosttra.coop
terranosttra.coop.

Francesc Fiol i Joan 4, Palma
sabixICLETA@gmail.com

llibreriadracmagic@gmail.com
llibreriadracmagic.net

araes1984@gmail.com
titoieta.cat

labacanal.org
@labacanal_

Sant Esperit, 16. Palma
@panorama.barbazar

la viniloteca
argenteria 14. Palma

Aquesta publicació és possible gràcies a la cooperació i el suport de projectes, subscriptores i col·laboradores. La nostra intenció és ser una eina útil dels moviments transformadors, per la qual cosa sumem i necessitem, suport col·lectiu.

Pots col·laborar:

- Suport econòmic:

- Subscripció d'un any

Rebràs 4 números per correu. Des de 15€.

- Suma noves subscripcions en el teu entorn
- Sumant el teu projecte als Col·laboradores

- Difonent i distribuint la publicació al teu poble, barri o xarxes

- Aportant textos o gràfics, crítiques, suggeriments i propostes

nosaltres@riseup.net

nosaltres.noblogs.org